

BUDAPESTI HIRLAP

Megjelenik hétfő kivételével mindennap.

Előfizetési árak: Egész évre 28 kor., félévre 14 kor., negyedévre 7 kor., egy hónapra 2 kor. 40 fl. Egyes szám ára helyben és vidéken 10 fl. Hirdetések milliméter számítással, díjszabás szerint.

Főszerkesztő és laptulajdonos:
Rákosi Jenő.

Szerkesztőség: VIII. ker., Rökk Szilárd-utca 4. sz. Telefon 54-63.
Kiadóhivatal: VIII. ker., József-körút 5. sz.
A kiadóhivatal telefonjai: Előfizetés 55-95. Elárusítás 55-53.
Aprohirdetés 55-95. Hirdetés 55-53. Könyvkiadó 55-53. Igazgató 61-04.

Szent István napja.

Budapest, aug. 19.

Nemzetünk ezer éves főnállása óta senki sem forgatta föl annyira a főnálló viszonyokat és senki sem alakította át annyira a nemzet életét, mint első királyunk, Szent István, kinek emlékét ünnepeljük. Hiszen a honfoglalás még nem teremtett nemzetet, hanem csak hazát szerzett hét rokon törzsnak, a melyek között csak a laza etnikai kapcsolatok és az ősi szokások és a szokásos életmód egyformasága volt az, a mi népünket Európa többi, nyugati népeitől különböztetővé tette. Ez a különbség azonban nem alkotott olyan alapot, mely a nemzeti főnmaradás biztosítására szolgált volna. Sőt ellenkezőleg, annyira szembe állította a magyarságot egész nyugati Európával, hogy csak két eshetőséggel lehetett számolni: vagy leigázni egész Európát, vagy szétüzetni, tönkreveteni az ellenünk egyesült Európa által.

Számra s hatalomra sokkal erősebb népek, mint a hunok és az avarok, megpróbálták az előbbi s a vége az lett, hogy ők maguk tűntek el a föld színéről. A csekély számú magyarság tehát meg sem kísérthette a hódítást és kénytelen volt beérni azzal, hogy beütésekkel tartsa rettegésben a nyugati népeket. Ez a politika azonban csak növelte azt a veszedelemet, a melyet távol tartani igyekezett, hiszen csak fokozta a rettegésben

tartott népek gyűlöletét a magyarok ellen.

Síme, a honfoglaló Árpád ivadékaik közül akadt egy bölcs, előrelátó, hatalmas fejedelem, Szent István király, a ki fordít egyet a történelem kerekén. Nem mint hódító lép föl, hanem meghódítja saját országát, hogy idegen nép vagy fejedelem által való meghódítását megakadályozza, hogy egységes erős nemzetté tegye, mely vésszel és viharral megküzdhet, mely világtörténeti hivatást tölt be, mert megmenti a nyugati kulturát a kelet barbarizmusától, a kereszténységet az izlamtól s ezzel nagy szolgálatot tesz az európai civilizációnak, bár maga elvárja is a nagy föladat teljesítésében s ugyszólván a sir széléről fölemelkedve kezdi el egy új évezred történetére szervezni önmagát egy új Istvánnak, a nagy Széchenyi Istvánnak irányító vezetése mellett.

A nagy király idegeneket hívott országába, hogy segítségükkel megtörhesse a nemzetben mindazt, a mi ellentétet támasztott a nemzet és a nyugateurópai népek és fejedelmek érdeke között. Idegeneket hívott be, hogy elhárítsa nemzete felől az idegen beavatkozást és hogy saját erejéből törhesse meg a törzsfők hatalmát és tekintélyét, saját hatalmával pusztíthassa el a pogány szokásokat, semmisíthesse meg a törzsek különállását s megvetve alapját a közhatalmi keresztény királyságnak, oly középponti hatalmat szervezzen országában, a mi-

lyen akkor nem volt sehol egész Európában.

Szent István látszólag mint idegen szokásokat pártoló, idegen erőre támaszkodó s népének ősi szokásait, hagyományait és intézményeit támadó autokrata lépett föl. Pedig ellenkezőleg, ő az, a ki megmenti az emberiségnek a magyar nemzetet és a nemzetnek őshonából magával hozott sajátságait. Hiszen a szanaszét sátorozó nomád törzsekből ő alkotott egységes nemzetet, a mikor megmentette az ország egész területét és népét összefogó középponti királyi hatalmat, mely nem egyesekkel, hanem az egész nemzettel áll szemben. Mert ha Szent István nem hív be idegeneket, hogy szolgálják őt és céljait, bejöttek volna ezek előbb-utóbb valamely hódító idegen fejedelem zászlaja alatt s a helyett, hogy magyarokká váltak volna, idegenné tették volna a magyart saját hazájában. Ha Szent István nem irtja ki a pogány szokásokat és erkölcsöket s nem fog hozzá népének a keresztény hitre való térítéséhez, kiirtja a szokásokat, sőt talán még az ősi nyelvet is s ezzel az összes nemzeti sajátságokat valamely idegen hatalom, mely a veszélyes szomszédságot nem tűrhétván tovább, ráfeküdt volna a laza törzsszervezetben élő pogány népre s szétszórta, megsemmisítette volna előbb-utóbb, mint a hunt és az avart.

Csakis a nagy király nemzetszervező és államalapító tehetsége volt ke-

pes oly alapvető intézményeket alkotni és oly helyzetet teremteni, mely mellett a magyarnak őshonából magával hozott sajátságait „mint ereklyét megőrizni s szeplőtelen minőségében kifejteni, erőit, erényeit nemesíteni s így egészen új, eddig nem ismert alakokban kiképezve, végcéljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezetni” sikerült. A nagy király reformja nélkül a magyar éppen úgy elpusztult volna, mint elpusztult a hun és az avar, nyelve éppen úgy a feledékeny tengerébe merült volna, mint amazoké, faji sajátságai fölolvadtak volna a szomszéd avagy az általa legyőzött népek átalakító, beolvasztó kohójában s ma már csak a régi idegen krónikák följegyzéseiből tudná a világ, hogy élt ezen a földön valamikor egy vitéz lovas nép, mely nem fért meg határai között s e miatt elpusztították jobban szervezett és erősebb szomszédai.

De a nagy reformátor, a szent király, fölismerte népének életszükségleteit, jól megválasztotta eszközeit és kiválogatta az idegenből azt, a mi itt házzal megvalósítható, a nemzeti tulajdonságokból pedig azt, a mit fönn kell tartani, hogy a magyar megmaradjon magyarnak, valamint azokat a sajátságokat, a melyeket ki kell irtani, hogy a nemes tulajdonságok megmaradhassanak és fejlődhessenek. Akként cselekedett, mint ujkori nagy reformátorunk, a nagy Széchenyi István, a ki hadat izent minden régi szokásnak, intézménynek és embernek, a mely avagy a ki utjában állt annak az életcéljának, hogy a nemzetet az emberiségnek megmentse, sajátságait mint ereklyét megőrizze, erőit s erényeit nemesítse s így egy egészen új, eddig nem ismert alakban kiképezve, végcéljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezesse.

A ki tehát a nagy királyt azzal vádolja, hogy nemzetének szent hagyományait, ősi vallását, népies költészetének

emlékeit elpusztította s ezzel a magyart eredeti mivoltából kiforgatta, az éppen olyan meggondolatlanul beszél, mint beszélne az, a ki azzal vádolná a nagy Széchenyi Istvánt, hogy a magyar alkotmányt középkori formájából kiforgatta, a magyar társadalom gazdasági alapjait földulta s ezzel magát a magyar társadalmat is fenekestől fölforgatva nemzetünk eredeti mivoltából kivetköztette. Hiszen mind a ketten éppen az által biztosították az emberiségre értékes nemzeti sajátságainknak fönmaradását és tovább fejlődését, hogy mégtámadták a nemzeti sajátságok fattyuhajtásait, a melyek mint nemzeti hibák ma is élnek még, de nem burjánozhatnak szabadon s nem ölhetik ki a nemzeti életfejlődés tápláló gyökerét és nem korhaszthatják el a nemzet fájának koronáját, életterhét viselő törzsökét.

A nagy reformátoroknak éppen az a legnagyobb érdemük, hogy valamit újjá teremtenek a nélkül, hogy valódi mivoltából kivetköztetnék vagy tönkre tennék azt, a mit újjá teremtve új életre képesíteni akarnak.

Szent István napját méltán avatta tehát a nemzet nemzeti ünneppé. Mert a nagy király reformatori munkájának köszönhető, hogy áll Buda s él magyar még, hogy bár nemzetünk ezer év óta sok idegen elemet vett föl testébe, sok fajt olvasztott magába: nemzeti sajátságait, erényeit s fájdalom, hibáit is a folyton változó viszonyok között is a mai napig megtartotta, nyelvét, intézményeit fentartotta, sőt fejlesztette, gondolkodásmódját, életfölfogását megőrizte s hivatását és rendeltetését új és új alakban bár, de éppen úgy érvényesíteni törekszik, mint törekedett ezer év előtt. A nagy király reformatori munkájának köszönhető, hogy fajból nemzeté alakultunk át, hogy a természetrajzi létből kiemelkedve, egy nemzeti eszme hordozójává válhattunk, a mely eszmének telje-

sebbé tételében való részesezés nincsen faji származáshoz kötve, hanem mindenki fajra, származásra való tekintet nélkül katonájává avathatja magát, csak szive, lelke váljék magyarrá s szeresse meg s változtassa vérévé magát az eszmét, mely az emberiséget sajátos nemzeti alakban egy-egy lépéssel nagyobb tökéletességre emelni törekszik.

Aldva legyen emléke a nagy királynak, ki népének lelkét, nyelvét és intézményeit a késő jövő számára megmentette s ezzel a magyar nemzetet örök hátlára kötelezte.

I. Miklós.

Budapest, aug. 19.

Montenegró rövidesen királyság lesz. Ezzel a külpolitikai szempontból kétségtelen jelentőségű eseménnyel eltűnik a Balkánról az utóisó vajda, herceg, fejedelem és egyéb másodrangu államfő fogalma. A berlini szerződés geográfiai és politikai határozatai az azóta lezajlott harminckét év alatt meghozták az evolúció gyümölcsét; a Törökország testéből kiszakított államok konszolidálódtak s egyenkint fölemelkedtek a monarkikus kormányformák legmagasabb fokára.

Talán nem mellékes rámutatni, hogy ez államok rangemelésében mindig az osztrák és magyar monarkia diplomáciája volt ha nem is az uttörő, de legalább is a pártoló és egyengető elem. A mióta Románia fejedelme 1881 márciusában Károly királlyá koronáztatott, s azonnal utána, éppen egy évi késedelemmel, királlyá koronázták Milán szerb fejedelmet, egész Ferdinánd bolgár királynak két évvel ezelőtt történt megkoronázásáig mindig mi voltunk azok, a kik e Balkán-államok fejlődését jó szemmel nézve, imperialisztikus törekvéseit támogatva, a fejlődés ez emelkedő pontján támogató kezünkkel istápoltuk nagyratörő kis szomszédainkat. Montenegrói Miklós fejedelemnek is mi adtuk meg a módot rá, hogy uralkodásának félszázados évfordulóján királlyá koronáztassa magát s csakis röviddel ezelőtt, az anneksiós időkben